

અર્પણ પત્રિકા.

શ્રીમાન શિષ્યાચાર્ય મહારાજ શ્રી ૧૦૮

બી હરિશ્ચંદ્ર મંછારામ. મુ. મુંબાઈ.

તેઓ શ્રીઓ હિંદુસ્થાનમાં મોટામાં મોટું ત્રીજેરીઓનું કારખાનું સ્થાપન કરી અખંડ પલેટની અગ્નિમાં દાઝે નહિ એવી મહાન ચમત્કારી ત્રીજેરીઓ બનાવીને પ્રદર્શનમાં મુકવાથી ધણા સોનાના ચાંદો મેળવીને શિષ્યવિદ્યામાં ફત્તેહમંદ નીવડ્યા છે. વળી તેઓ શ્રીઓ પોતાનો ખરો ધર્મ તથા પોતાની સત્ય ફરજ શું છે તે ઉપર ખાસ લાગણી ધરાવી પોતાની જાતિનું હિત થાય તેને માટે તથા પોતાની જાતિનો સનાતન ધર્મ જીર્ણ થઈ ગયેલો તેને સત્તેજ કરવાને માટે અમોને બહુજ મદદ આપી છે. તેથી તેઓશ્રીની આવી મહાન ઉદાર વૃત્તિ જોઈ આ અદ્ય મતીથી રચેલું લઘુ પુસ્તક તેઓશ્રીને વિનય પૂર્વક અર્પણ કરું છું.

લી. આપનો આજ્ઞાકારી.

પંચાલ નાગેશ્વર શર્મા.

પર: ૪૨૩

૨૬ ૬-૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ મથક
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

યજ્ઞોપવીત ધારણ વિધિ.

આવણુ માસનાં શ્રવણુ નક્ષત્રમાં ઘેર પ્રાતઃકાલમાં સ્નાન સંધ્યાદિ કરી દર્ભ, દુર્વા, મૃતિકા, ગોમય, તિલ, તાંબૂલ, ચોખા, શેર ૧૧ સોપારી, નાળાએર, વસ્ત્ર, દ્રવ્ય, યજ્ઞોપવીત, પચગવ્ય, (દુધ, દહી, ધી, છાણુ, ગાયનું ઝરણુ,) ધૂપ, દીપ, ચંદન, પુષ્પ, આસન, તરબાણું, આચમની, પંચપાત્ર (પવાણુ)ને જળનો લોટો અને પુષ્પપામાં કંકુ, અખીલ, ગુલાલ, સિંદુર, હળદર, કપુર, નાડાછઠી, કેશર, સાકર, પંચામૃત, (દુધ, દહી, ધી, મધ, સાકર,) પાન, પદ્મવ, સમીધ (આકડો, ઉદુબર, ખેર, ખીજડો, પીપળો, અપામાર્ગી (અંધાડી) ખાખરો, દર્ભ, દુર્વા) જવ, ટોપર, કપુર કાચલી, સુમધીવાળો, સુઅડ, રતાંદળી, તગર વિગેરે હવનની સામગ્રી લઈ નવાદિ રમણીય જળાશય પ્રતિ જઈ, પવિત્ર થઈ, પૂર્વાભિમુખે બેસી, આચમન પ્રાણાયામ કરી, નીચે પ્રમાણે સંક્ષેપમાં હેમાદ્રિકૃત સ્નાન સંકલ્પ બણવે.

શ્રીમન્મહાગણાધિપતયેનમઃ । શ્રીગુરુભ્યોનમઃ । શ્રી

સરસ્વતીભ્યોનમઃ । વેદાયનમઃ । વેદપુરુષાયનમઃ ।

ઇષ્ટ-દેવતાભ્યોનમઃ । કુલદેવતાભ્યોનમઃ । સ્થાનદેવતાભ્યોનમઃ

। ગ્રામદેવતાભ્યોનમઃ । વાસ્તુદેવતાભ્યોનમઃ ।

પ્રધાનદેવતાભ્યોનમઃ । સર્વેભ્યો બ્રાહ્મણેભ્યોનમઃ ।

અ-વિઘ્નમસ્તુ ॥

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાઝિટ વિભાગ]

અનુવ્રત્તમાંક ૨૬૮-૫

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ અરુણપદ્મલ દા. ૧૨૬૧ વિદ્યા

વિપ્રય પર : ૪૨૩

हाथमां ७७७ हाधने हेमाद्रिने। सं० ३२५ ३२६०।

अथ ब्रह्मणो द्वितीय परार्धे श्री श्वेत वाराह कल्पे
वस्वत मन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे कलि प्रथम-
करणे भारतखण्डे जंबुद्वीपे आर्या वर्तान्तर्गत गुर्जरदेशे
र्मदा सरस्वतीयो मध्य प्रदेशे कन्याकुमारीका क्षेत्रे शा-
लिवाहन शाके १८३१ बौद्धावतारे. अस्मिन् वर्तमाने
अमुक नाम्ने संवत्सरे अमुकायने अमुक ऋतौ अमुक
मासे अमुक पक्षे अमुक तिथौ अमुक वासरे अमुकनक्षत्रे
अमुक राशि क्षितेचंद्रे अमुक राशि स्थिते श्री सूर्ये शे-
षेषु ग्रहेषु यथा यथा राशिस्थान स्थितेषु सत्सु एवं गुण
विशेषेण विशिष्टायां शुभ पुण्यतिथौ अमुक शर्मणः मम
इह जन्मनि जन्मान्तर वा बाल्य यौवन वार्द्धक्या वस्था-
सु वाक्त्रगाणि पाद पायू पस्थ घ्राण रसना चक्षुः स्पर्शन
श्रोत्र मनोभि चरित-ज्ञाताज्ञात कामाकाम महापातकोप
पातकादि सच्चितानां पापानां ब्रह्म हनन सुरापान सु-
वर्ण स्तेय गुरु तल्पगमन तत्संसर्ग रूप महापातकानां
बुद्धिपूर्वकाणां मनोवाक्काय कृतानां बहुकालाभ्यस्तानां
उपपातकानां च, स्पृष्टास्पृष्ट सङ्कुलीकरण मलिनी कर
णापात्री करणजाति भ्रंश करण विहिता करण कर्म-
लोप जनितानां, रसविक्रय कन्याविक्रय हयविक्रय गो

विक्रय खरोष्ट्रविक्रय दासिविक्रय अजादि पशुविक्रय
 स्वगृहविक्रय नीलीविक्रय अक्रियविक्रय अपण्यविक्रय
 जलचरादि जन्तुविक्रय स्थलचलादिविक्रय खेचरादि
 विक्रयसंभूतानां, निरर्थक वृक्षच्छेदन ऋणान पाकरण ब्रह्म
 स्वापहरण देव स्वापहरण राजस्वाप हरण परद्रव्यापहरण
 तैलादि द्रव्यापहरण कलापहरण लेशादिहरण नाना वस्तु
 हरण रूपाणां, पंचाल ब्राह्मणनिन्दा सतगुरुनिन्दा वेद
 निन्दा शास्त्रनिन्दा परनिन्दा ऽभक्ष्याभक्षणा भोज्यभोजना
 चोष्य चोषणा लेह्य लेहना पेय पाना स्पृश्य स्पृशना
 श्राव्य श्रवणा हिंस्य हिंसना वन्द्य वन्दना चिन्त्य चि-
 न्तना याज्य याजना पूज्य पूजन रूपाणां, मातृ पितृ
 तिरस्कार स्त्रि पुरुष प्रीति छेदन परस्त्री गमन विधवागमन
 वेश्यागमन दासी गमन चाण्डालादि हीनजाति गमन
 गुदगमन रजस्वला गमन पश्वादि गमन रूपाणां, कूट
 माक्षित्व पैशून्यवाद मिथ्यापवाद म्लेच्छ संभाषण ब्रह्म
 द्वेष करण ब्रह्म वृत्ति हरण वृत्ति छेदन परवृत्ति हरण
 रूपाणां, मित्र वञ्चनगुरु वञ्चनस्वामि वञ्चना सत्य
 भाषण गर्भपातन पथि ताम्बूल चर्वण हीनजाति सेवन
 परान्न भोजन गुणिकान्न भोजन लथुन पलाण्डु गृञ्जन
 भक्षण ताल वृक्ष फल भक्षणोच्छिष्ट भक्षण मार्जारोच्छिष्ट

ष्ट भक्षण पर्युषितान्न भक्षण रूपाणां, पंक्तीभेद करण
भूणहिंसा पशुहिंसा बालहिंसा घनेकहिंसो द्रुतानां, शौच
त्याग स्नान त्याग सन्ध्यात्यागौ पासनाग्नि त्याग वैश्वदेव
त्याग रूपाणां, निषिद्धाचरण कुग्रामवास पंच ब्रह्मद्रोह
गुरु द्रोह पितृ मातृ द्रोह परद्रोह परनिन्दात्मस्तुति दुष्ट
प्रतिग्रह दुर्जन संसर्ग रूपाणां, गोयान वृषभयान महिषी
यान गर्दभयानोष्ट्रयाना जयान भृत्या भरण स्वग्राम त्याग
गोत्रत्याग कुलत्याग दूरस्थमन्त्रण विप्राशाभेदना वन्दि
ताशीर्वाद ग्रहणपतित संभाषण रूपाणां, पतित जन
पंक्तिभोजनाहः सङ्गम वृथा मनोरथादिपापानां तथा
महापापोप पापाभ्यां नानायोनिषु यत्कृतम् ।

भालभावेन यत्पापं क्षुत्तृड्ये च यत्कृतम् ॥

आत्मार्थं चैव यत्पापं परार्थं चैव यत्कृतम् ।

तीर्थेषु चैव यत्पापं गुर्ववज्ञाकृतंच यत् ॥

राग द्वेषादि जनितं काम क्रोधेन यत्कृतम् ।

हिंसा निद्रा दिजं पापंभेद दृष्ट्या च यन्मया ॥

देहाभिमानजं पापं सर्वदा यन्मया कृतम् ।

भूतं भव्यं च यत्पापं भविष्यं चैव गौतमि ॥

शुष्कमार्द्रं च यत्पापं जानताजानता कृतम् ।

महल्लघु च यत्पापं तन्मे नाशय जान्हवि ॥

ब्रह्महा मद्यपः स्तेयी तथैव गुरुतल्पगः ।

महापापानि चत्वारि तत्संसर्गी तु पञ्चमः ॥

अतिपातक मन्यच्च तन्न्यून मुप पातकम् ।

गोवधो ब्राह्मता स्तेयं ऋणानां चानपक्रियाः ॥

अनाहिताग्नि तापण्य विक्रयःपरिवेदनम् ।

इन्दनार्थे द्रुमच्छेदः स्त्रीहिंसोषधि जीवनम् ॥

हिंसा यात्रा विधानंच भृतकाध्यापनं तथा ।

प्रथमा श्रम मारभ्य यत्किञ्चित्किल्बिषंकृतम् ॥

कृमि कीटादिहननं यत्किञ्चित्प्राणिं हिंसनम् ।

मातापित्रोर शुश्रूषा तद्वाक्या करणं तथा ॥

अपूज्य पूजनं चैव पूज्यानां च व्यतिक्रमः ।

अनाश्रमस्थताग्न्यादि देवा शुश्रूषणं तथा ॥

पर कार्यापहरणं परद्रव्योपजीवनम् ।

ततोऽज्ञानकृतं वापि कायिकं वाचिकं तथा ॥

मानसं त्रिविधं पापं प्रायश्चित्तैर नाशितम्

तस्माद शेष पापेभ्य स्त्राहि त्रैलोक्य पावनि ॥

निष्पापो स्म्यधुना देवि प्रसादात्तव नान्यथा ॥

इत्यादि प्रकीर्णा पातकानां ए तत्काल पर्यन्तां

सञ्चितानां लघु स्थूल सूक्ष्माणां च निःशेष परि हारार्थ

दशा परान् आत्मना सहितान् एक विंशति पुरुषानुद्धर्तुं

ब्रह्म लोका विधि पञ्चाशत्कोटि योजन विस्तीर्णेऽस्मिन्
 भूमण्डल सप्तर्षिमण्डल पर्यन्त वालुकाभिः कृत राशे वर्ष
 सहस्रावसान एकैक वालुकापकर्ष क्रमेण सर्वराश्य पकर्ष
 संभितकाल पर्यन्तं ब्रह्म लोक ब्रह्म सायुज्यता प्राप्त्यर्थं
 कुरुक्षेत्रादि सर्वतीर्थेषु स्नान पूर्वक सहस्र गोदान जन्मफल
 प्राप्त्यर्थं तथा मम समस्त पितृणां आत्मनश्च विष्ण्वादि
 लोक प्राप्तये, अधीताना मध्येष्य माणानां चाध्यायानां
 स्थापन विच्छेद क्रोश घोषण दन्तावे वृत्ति दुर्वृत्त दुतो
 चारित वर्णानां श्लिष्टा स्पष्ट वर्पा विघट्टनादिभि पाठिता-
 नां श्रुतीनां यद्यातयामत्व तत्परि हारार्थं अष्ट त्रिशदन
 ध्याया ध्ययने रथ्या सञ्चरत शुद्रस्य शृण्वताऽध्ययने
 म्लेच्छान्त्य जादिः शृण्वतोऽध्ययने, अथाचि देशऽध्ययने,
 आत्मनाऽशुचित्वऽध्ययने, अक्षर स्वरानु स्वार पदच्छ-
 द कण्डिकाव्य ऊजन ह्रस्व दीर्घ प्लुत कण्ठ तालु मूर्ध-
 न्योष्ठ यदन्त्य नासिकानु नासिक रेफ जिह्वा मूळीयोप
 घ्मानीयो दासानु दात्त स्वरिता दीनां व्यस्य येनोच्चारै,
 माधुर्या क्षर व्यक्ति हीनत्वा घनेक प्रस्र वाय परि हार
 पूर्वकं, सर्वस्य वेदस्य सवीर्यत्व संपादन द्वारा यथा व-
 त्फल प्राप्त्यर्थं श्री परमेश्वर प्रीतर्थ देव ब्राह्मण सरितां
 सूर्य नारायण संनिधौ गंगा भागीरथ्यां अमुक तीर्थे वा
 प्रवाहाभि मुखं ज्ञानमहं करिष्ये ॥

એ પ્રમાણે સંકલ્પ કર્યા પછી સ્નાન કરી પંચગવ્ય મેળવવાં અને પશ્ચાત નીચેના મંત્ર બણી તેનું પ્રાશન કરવું અથવા શરીરે ચેળી સ્નાન કરવું.

यत्वागस्थि गतं पापं, देहे तिष्ठति मामके ।

प्राशनं पञ्च गव्यस्य, दहत्वग्निरि वेन्धनम् ॥

સ્નાન કરી રહ્યા પછી માધ્યાનહ સંધ્યા કરવી, અને પશ્ચાત્ સૂર્યોપસ્થાન નીચેના ચાર મંત્રોથી કરવું.

ॐ उद्वयं तमसस्परि स्वः पश्यन्त उत्तरम् ।

देवं देवत्रा सूर्य गमन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥ ૧ ॥

ॐ उदुत्यं जात वेदसं देव वहन्ति कंतवः ।

दशे विश्वाय सूर्यम् ॥ ૨ ॥

ૐ ચિત્રં દેવાના મુદગાદનીકં ચક્ષુર્મિત્રસ્ય વરુણા સ્યાન્નેઃ । આપ્રા ઘાવા પૃથિવી અન્તરિક્ષં સૂર્ય આત્મા જગત્ સ્તસ્થુષશ્ચ ॥ ૩ ॥

ૐ તચ્ચક્ષુર્દેવહિતં પુરસ્તાચ્છુક્ર મુચ્ચરત્ । પશ્યેમ શરદઃ શતં જીવેમશરદઃ શતં શૃણુયામ શરદઃ શતં પ્ર-
બ્રવામ શરદઃ શતમ દીનાઃ સ્યામ શરદઃ શતં ભૂયશ્ચ શરદઃ શતાત્ ॥ ૪ ॥

એ પ્રમાણે ઉપસ્થાન કર્યા પછી બ્રહ્મયજુ તથા તર્પણ કરવું તે નીચે પ્રમાણે--

અથ બ્રહ્મ યજ્ઞ વિધિ.

હમૈશ સંધ્યા કર્યા પછી બ્રહ્મયજ્ઞ કરવો. ને આ ઠેકાણે પ્રથમ સંધ્યા કરેલી છે, માટે બ્રહ્મયજ્ઞ શરૂ કરવો.* તે એવી રીતે કરવો કે પ્રથમ સુકાયેલું વસ્ત્ર પહેરવું. ને સુકાયેલું વસ્ત્ર ત હોય તો બીના વસ્ત્રને ત્રણ વાર ઝાટકીને પહેરવું. પછી દર્ભનું આસન પાથરી તે ઉપર પૂર્વાભિમુખે એસી હાથમાં દર્ભ ધારણ કરી, આયમન લઈ, પ્રાણાયામ કરી નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો હાથમાં જળ લઈ.

અત્રાઘ મહામાંગલ્ય પ્રદે અમુક માસે અમુક પક્ષે અમુક તિથૌ અમુક વાસરે આઘ દિવસ નક્ષત્રે શુભપુણ્ય તિથૌ ૐ તત્સત્ પરમેશ્વર પ્રીત્યર્થે યથાશક્તિ બ્રહ્મયજ્ઞ મહં કરિષ્યે.

એ સંકલ્પ બણાને જળ છોડી દેવું. ને ત્યાર પછી હાથમાં દર્ભ ધારણ કરી નીચે પ્રમાણે શાન્તિ પાઠ બાંધવો.—

ૐ શન્નોમિત્રઃ શં વરુણઃ શન્નોભવત્ત્વર્યમા । શન્ન
ઇંદ્રો બ્રહ્મસ્પતિઃ શન્નો વિષ્ણુરુરુક્રમઃ ॥ સ્વસ્તિન ઇંદ્રો
વૃદ્ધશ્રવાઃ સ્વસ્તિનઃ પૂષા વિશ્વવેદાઃ । સ્વસ્તિ નસ્તાક્ષર્યો
અરિષ્ટનેમિઃ સ્વસ્તિનો વૃહસ્પતિર્દધાતુ ॥

*જેને જનોઈ ન હોય તેમણે નવીન યજ્ઞોપવિત આમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ધારણ કરી કરવો. ને જેને જનોઈ હોય તેમણે સર્વ ક્રિયા કર્યા પછી જનોઈ બદલી નવી ધારણ કરવી.

पछी गायत्रीनो ओकवार पाठ करवो ते आः प्रमाणे:-

ॐ भूर्भुवः स्वः । ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य
धी महि । धियो योनः प्रचोदयात् ॐ ॥

त्यार पछी श्री इग्गेदना पढेला तथा छेदला सकतना
मंत्रा नीचे प्रमाणे अणुवा:-

ॐ अग्निं मीले पुरोहितं यज्ञस्य देव मृत्विजम् ।

होतारं रत्नधातमम् ॥ १ ॥

अग्निः पूर्वे भिर्ऋषिभिरीड्यो नूतनैरुत ।

सदेवाँ एह वक्षति ॥ २ ॥

अग्निना रयिमश्नवत्पोषमेषवदिवेदिवे ।

यज्ञसं घोर वसमं ॥ ३ ॥

अग्नेयं यज्ञ मध्वरं विश्वतः परिभूर । स इद्रेवेषु गच्छ-
ति ॥ ४ ॥ वे अग्निं होंता कंविक्रतुः सत्यश्चित्र श्रवस्तमः
देवो देवेभिरागमत् ॥ ५ ॥

यदंगदाशुषे त्वमग्ने भद्रं करिष्यसि ।

तवेत्तत्सत्यमाङ्गिरः ॥ ६ ॥

उपत्वाग्नेदिवेदिवे दोषा वस्तर्धिया वयं ।

नमो भरन्त एमसि ॥ ७ ॥

राजन्त मध्वराणां गोपामृतस्य दीदिविम् ।

वर्धमानं स्वे दमे ॥ ८ ॥

सनः पितेव सूनवेऽग्ने स्रूपायनो भव ।

सचस्वानः स्वस्तये ॥ ९ ॥

संसभिद्युवसे वृषन्नग्रे विश्वान्यर्य आ ।

इळस्पदे सभिध्यसे सनोवसून्याभर ॥ १ ॥

संगच्छध्वं संवदध्वंसं वो मनांसि जानताम् ।

देवाभागं यथा पूर्वं संजानाना उपासते ॥ २ ॥

समानो मन्त्रः समिति समानी समानं मनः सह

चित्तमेषाम् । समानं मंत्रमभि मंत्रयेवः समानेन

वो हविषा जुहोमि ॥ ३ ॥

समानीव आकूतिः समाना हृदयानिवः ।

समानमस्तु वो मनोयथा वः सुसहासति ॥ ४ ॥

पछी प्रथमने शान्ति पाठ भणुवे ने त्थार पछी गा-
यत्री मंत्रनुं उच्चारणु करी भाने हाथ जेडी राणी नीचे
प्रमाणे भोलवुं.

नारायणं नमस्कृत्य, नरं चैव नरोत्तमं ।

देवीं सरस्वतीं व्यासं, ततो जयमुदीरयेत् ॥

इति विद्या तपो योनिरयोनिर्विष्णु रीदितः

वाग्यज्ञेनार्चितो देवः, प्रीयतां मे जनार्दनः ॥

रविमंडल मध्यस्थे, पुरुषे लोक साक्षिणे समर्पितं

मया चेदं, ब्रह्मणः परमं पदम् ॥

ॐ ब्रह्मणे नमो ब्रह्मणे नमो ब्रह्मणे नमः ॥

દર્ભ હાથમાં રાખેલા હતા તે દર્ભ કિતર દિશામાં નાખી પછી બંને હાથ જોડી નીચે પ્રમાણે બોલી કાંઈ અપૂર્ણતા રહી હોય તેની ક્ષમા માગવી.

यस्य मृस्त्या चयन्नामो, तपो यज्ञक्रियादिषु ।

न्यूनं संपूर्णतां याति, सद्यो वंदेतमच्युतं ॥

પછી નીચે પ્રમાણે બોલી બ્રહ્મચર્યની સમાપ્તિનો સંકલ્પ કરવો.

अनेन ब्रह्मयज्ञाख्येन कर्मणा भगवान् श्री परमेश्वरः प्रीयतां न मम ॥

॥ इति ब्रह्मयज्ञ विधि ॥

સૂચના—અસગવડતા આદિ કારણોને લીધે ઉપરની રીતે ન બની શકે તો આચમન પ્રાણાયામ કરી દસ ગાયત્રી મંત્રના જપથી બ્રહ્મચર્ય કરવો.

॥ अथ तर्पण प्रयोग ॥

હમેશાં તર્પણ પ્રાતઃકાલની સંધ્યા કર્યા પછી કરવું. અથવા બ્રહ્મચર્ય કર્યા પછી એકવાર કરવું.

દર્ભાસનપર પૂર્વાભિમુખે બેસી આચમન કરી શિખા બાંધી પ્રાણાયામ કરી બંને હાથની અનામિકામાં કુશ (દર્ભ) ધારણ કરી નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો.

अत्राद्य महा मांगल्य प्रदे अमुक मासे अमुक पक्षे अमुक तिथौ अमुक वासरे ॐ तत्सत्परमेश्वर प्रीत्यर्थं देव-

ઋષિ મનુષ્ય પિતૃ તર્પણ મહં કરિષ્યે. ॥

આ સંકલ્પ ભણી રહ્યા પછી રૂપાના કિંવા તાંબાના પાત્રમાં તર્પણ માટે પાવત્ર જગ ભરવું ને તેમાં જવ, તલ નાંખીને હાથમાં ધારણ કરેલા દર્ભથી તર્પણ કરવું. તે એવી રીતે કે શુદ્ધ પૃથ્વી ઉપર અથવા તાંબાના પાત્રમાં દર્ભ પાથરી પૂર્વાભિમુખે એસી જમણે પગ વાળી દેવતીર્થ એટલે આગળના અગ્ર ભાગે વડે પૂર્વ દિશામાં અગ્રવાળા ત્રણ દર્ભો ધારણ કરી જલ તથા જવથી બે હાથે નીચે પ્રમાણે તે તે દેવતાને ઉદ્દેશે એક એક જલાંજલિ આપી દેવ તર્પણ કરવું. (સંક્ષેપમાં તર્પણ કરવું હોયતો પહેલા પાંચ તથા છેલ્લો મળીને કુલ છ અંજલિજ આપવા).

૧ ઐ પ્રજાપતિ સ્તૃપ્યંતુ ॥ ૨ ઐ બ્રહ્માસ્તૃપ્યંતુ ॥
૩ ઐ વેદાસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૪ ॥ ઐ દેવાસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૫ ઐ ઋ-
ષયસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૬ ઐ સર્વાણિચ્છંદાંસિતૃપ્યંતુ ॥ ૭ ઐ
ઐકાર સ્તૃપ્યંતુ ॥ ૮ ઐ વષટ્કાર સ્તૃપ્યંતુ ॥ ૯ ઐ
વ્યાહતય સ્તૃપ્યંતુ ॥ ૧૦ ઐ સાવિત્રી તૃપ્યંતુ ॥ ૧૧ ઐ
યજ્ઞાસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૧૨ ઐ દ્યાવા પૃથિવી તૃપ્યંતુ ॥ ૧૩ ઐ
અંતરિક્ષં તૃપ્યંતુ ॥ ૧૪ ઐ અહોરાત્રાણિ તૃપ્યંતુ ॥ ૧૫
ઐ સાંખ્યાસ્તૃપ્યંતુ ॥ ઐ સિદ્ધાસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૧૭ ઐ સમુ-
દ્રાસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૧૮ ઐ નદ્યસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૧૯ ઐ ગિરય-
સ્તૃપ્યંતુ ॥ ૨૦ ઐ ક્ષેત્રૌષધિવનસ્પતિ ગંધર્વાપ્સરસસ્તૃપ્યં
તુ ॥ ૨૧ ઐ નાગાસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૨૨ ઐ વયાંસિતૃપ્યંતુ ॥

૨૩ ઐ ગાવસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૨૪ ઐ સાધ્યાસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૨૫
 ઐ વિપ્રાસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૨૬ ઐ યજ્ઞાસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૨૭ ઐ
 રક્ષાંસિતૃપ્યંતુ ॥ ૨૮ ઐ ભૂતાનિ તૃપ્યંતુ ॥ ૨૯ ઐ હવમં
 તાજિ તૃપ્યંતુ ॥

એ રીતે અકેક અંજલિવડે દેવ તર્પણ કરી અગ્નિદ્રાણુ
 સામુ મુખ રાખી ડાબે પગ વાળી જનોઃ૪ કંઠસ્થ (માળાની
 પેઢે) રાખી બેવડા દહોથી તિલવડે પિતૃ તીર્થથી (જમણા
 હાથના અંગુઠાને તર્જનીના મધ્ય ભાગથી) ઋષિનું તર્પણ
 કરવું તેમને બબ્બે અંજલિ આપવી તે નીચે પ્રમાણે

૧ ઐ શતર્ચિનસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૨ ઐ માધ્યમાસ્તૃપ્યંતુ ॥
 ૩ ઐ ગૃત્સયદસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૪ ઐ વિશ્વામિત્રસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૫
 ઐ વામદેવસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૬ ઐ અત્રિસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૭ ઐ મરદ્વાજ
 સ્તૃપ્યંતુ ॥ ૮ ઐ વસિષ્ઠ સ્તૃપ્યંતુ ॥ ૯ ઐ પ્રગાથાસ્તૃપ્યંતુ
 ૧૦ ઐ વર્માનપા સ્તૃપ્યંતુ ॥ ૧૧ ઐ હુદ્રસૂક્તા સ્તૃપ્યંતુ ॥
 ૧૨ ઐ મહાસૂક્તા સ્તૃપ્યંતુ ॥

આ બાર મંત્રોથી બબ્બે અંજલિથી તર્પણ કરવું. અને
 ત્યાર પછી અપસવ્ય જનોઃ૪ કરીને દક્ષિણ દિશા સામુ મુખ
 રાખીને આચાર્ય પિતૃ તર્પણ નીચેના મંત્રવડે ત્રણ ત્રણ દરેક
 મંત્રથી કરવું.

ઐ સુમંતૃ જૈમિનિ વૈશંપાયન પૈલસૂત્ર ધાણ્ય આરત
 મહાભારત ધર્માચાર્યા સ્તૃપ્યંતુ ॥ ઐ જાનતિવાહ વિગાર

ગ્ય ગૌતમ શાકલ્ય બામ્ભવ્ય માંડવ્યમાં ઢૂકેયા સ્તૃયંતુ
 ॥ ઐ ગાર્ગી વાચક્ત્રી તૃપ્યંતુ ઐ વડવા પ્રાતીથેયી તૃપ્યંતુ
 ॥ ઐ સુલભામૈત્રેયી તૃપ્યંતુ ॥ કહોલં તર્પયામિ ॥ ઐ કૌ-
 ષીતકિંતર્પયામિ ॥ ઐ મહાકૌષીતકિંતર્પયામિ ॥ ઐ પૈગ્યં
 તર્પયામિ ॥ ઐ મહાપૈગ્યંતર્પયામિ ॥ ઐ સુયજ્ઞંતર્પયામિ ॥
 ઐ સાંસ્વાયનં તર્પયામિ ॥ ઐ એતરેયંતર્પયામિ ॥ ઐ મહૈ-
 તરેયં તર્પયામિ ॥ ઐ શાકલં તર્પયામિ ॥ ઐ બાષ્કલં
 તર્પયામિ ॥ ઐ જાતૂકર્ણ્યંતર્પયામિ ॥ ઐ ઔદવાહિંતર્પ-
 યામિ ॥ ઐ મહૌદવાહિંતર્પયામિ ॥ ઐ સૌયામિંતર્પયામિ
 ॥ ઐ શૌનકંતર્પયામિ ॥ ઐ આશ્વલાયનંતર્પયામિ ॥ ઐ
 ચેચાન્યે આચાર્યાસ્તે સર્વે તૃપ્યંતુ

એ પ્રમાણે અંજલિવડે આચાર્ય તર્પણ કરી જેના
 પિતા મૃત થયો હોય તેણે પિતૃત્રપીનું ને માતૃત્રપી, સાવડી
 માતા, ને સપત્નીક માતા મહત્રપીનું યથાર્થ સંભવ તર્પણ
 કરવું. અહિં ત્રણ ત્રણ અંજલિ આપવાના છે, તેમાં પ્રથમ
 નીચે પ્રમાણે પિતૃત્રપીનું તર્પણ કરવું.

સાનગગોત્રઃઅમુકપિતા અમુક શર્મા વસુરુપાતૃપ્યંતુ ॥ ૨

ભાવાર્થ—પ્રથમ ગોત્ર પછી પોતાના પિતા ગુજરી ગ-
 યેલા હોય તેમનું નામ લઈને અંજલિ ત્રણ આપવી. એજ
 પ્રમાણે પ્રતિતા આપના આપ વૃદ્ધ પ્રતિતા આપના આપને
 તેમના આપને વૃદ્ધપ્રપિતા કહેવાય તેમને ઉપર પ્રમાણે ત્રણ
 અંજલિ આપવી.

अमुक गोत्रः अस्मत्पितामहः अमुकशर्मा वसुरुद्ररुष
तृप्यंतु ॥ ३

पथी नीये प्रभाणे मातुत्रपीतुं तर्पणुं करवुं.

अमुकगोत्रः अस्मत्प्रपितामहः अमुकशर्मा वसु आदि
स रूपः तृप्यंतु ॥ ३

अमुकगोत्रा अस्मन्माता अमुकदेवी वसुरुपा तृप्यं ॥
३ अमुकगोत्रा अस्मत् पितामहीअमुकदेवी रुद्ररुपातृप्यं-
तु ॥ ३ आपनी भा अमुक गोत्रा अस्मत् प्रपितामही
अमुकदेवी आदिसरुपा तृप्यंतु ॥ ३

श.केत, सगवड ने संभव डोय तो नीये लपेला सं-
पधि जनोने त्रणु त्रणु अंजलि आपवी.

अमुकगोत्रा अस्मन्मातामही अमुकदेवी तृप्यंतु ॥ ३
अमुकगोत्रा अस्मत् प्रमातामही अमुकदेवी तृप्यंतु ॥ ३
अमुकगोत्रा अस्मद् वृद्ध प्रमातामही अमुकदेवी तृप्यंतु ॥
॥ ३ ॥ अमुकगोत्रा अस्मत्पत्नी अमुकदेवी तृप्यंतु ॥ ३ ॥
अमुकगोत्रः अस्मत्तनयः अमुककर्मा सपत्नीक स्तृप्यंतु ॥
३ ॥ अमुक गोत्रः अस्मत्पितृव्यः अमुकशर्मासपत्नीक
स्तृप्यंतु ॥ ३ अमुकगोत्रः अस्मन्मातुलः अमुकशर्मास-
पत्नीकस्तृप्यंतु ॥ ३ अमुकगोत्रः अस्मद्भ्राता अमुकश-
र्मासपत्नीकस्तृप्यंतु ॥ ३ ॥ अमुक गोत्राअस्मत्पितृ भगिनी
अमुकदेवी सापत्या सधवा तृप्यंतु ॥ ३ ॥ अमुकगोत्रा

અસ્મનન્માતૃ ભગિની અમુક દેવી સાપત્યા સધવા તૃપ્યંતુ
 ॥ ૩ ॥ અમુકગોત્રા અસ્મદ્ભગિની અમુકદેવી સાપત્યા સ-
 ધવા તૃપ્યંતુ ॥ ૩ ॥ અમુકગોત્રઃ અસ્મચ્છસુરઃ અમુકશર્મા
 સપત્નીકસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૩ ॥ અમુક ગોત્રઃ અસ્મદ્દુરુઃ અમુક
 શર્મા સપત્નીકસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૩ ॥ અમુક ગોત્રઃ અસ્મચ્છિષ્યઃ
 અમુકશર્મા સપત્નીકસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૩ ॥ અમુકગોત્રઃ અસ્મદાપ્તઃ
 અમુકશર્મા સપત્નીકસ્તૃપ્યંતુ ॥ ૩ ॥

પછી નીચે પ્રમાણે બોલી બે અંજલિ આપવી.

ૐ પિતૃવંશ સ્તૃપ્યંતુ ॥ ૐ માતૃવંશ સ્તૃપ્યંતુ ॥

પછી કંઠ લંખિત જનોઘ કરી (હારનો પેઠે) ટચલી
 આંગળીના મૂળ ભાગમાં દર્ભ રાખી ઉત્તરાભિમુખ થઇને પ્ર-
 ત્યેક ઋષિનું નામ બે વાર ઉચ્ચારી તે મંત્ર બે વાર બોલી
 બખ્ખે વાર કનિષ્ઠિકાનાં મૂળને દર્ભના મધ્ય ભાગ વડે મનુષ્ય
 તર્પણ કરવું. નીચે પ્રમાણે ઉચ્ચારણ કરીને બખ્ખે અંજલિઓ
 આપવી.

ૐ સનકસ્તૃપ્યંતુ ॥૨॥ ૐ સનંદ સ્તૃપ્યંતુ ॥૨॥

ૐ સનાતન સ્તૃપ્યંતુ ॥૨॥ ૐ કપિલ સ્તૃપ્યંતુ ॥૨॥

ૐ આસુરિ સ્તૃપ્યંતુ ॥૨॥ ૐ બોદ્ધ સ્તૃપ્યંતુ ॥૨॥

ૐ પંચશિશ્વ સ્તૃપ્યંતુ ॥

ઉપર કહેલી રીતે વિસ્તાર પૂર્વક ત્રણ પ્રકારનાં ત્રણ પ્ર-
 કારનાં તર્પણ કરવાની શક્તિ ન હોય તો પ્રથમ પૂર્વોક્ત રીતે
 સંકલ્પ કરી પછી

ૐ આ બ્રહ્મ સ્તંભ પર્યંત, દેવર્ષિ પિતૃમાનવાઃ॥

તૃપ્યંતુ પિતર સર્વે માતૃમાતા મહાદયઃ॥

અતીત કુલ કોટીનાં, સમદ્વીપ નિવાસિનામ્ ॥

આ બ્રહ્મ ભુવના લોકાનિ દદમસ્તુતિ લોકકમ્ ॥

એ મંત્ર ભણી તિલ સહિત જળનો એક અંજલિ દેવો, તે અંતે છેવટ કહેવામાં આવશે તે રીતે તે કર્મ અપેક્ષા કરવું.

પછી જનોઇ અપસંચ રાખી નીચેનો મંત્ર ભણી સ્નાન કાલે પહેરેલું વસ્ત્ર ચોવડું કરી ડાબી બાજુએ પૃથ્વી ઉપર નીચોવી જળ દેવું.

ૐ એકે ચાસ્મ ત્કુલેજાતા, અપુત્રા ગોત્રીણો મૃતાઃ॥

તે ગૃહ્ણેતુ તું મયાદત્તં, વસ્ત્ર નિષ્પીદનોદ કમ્ ॥

ધેર તર્પણ કરવું એમાં વસ્ત્ર નીચોવવું નહિ, તેમજ શ્રાધ તથા સંવત્સરીને દિવસે પણ ન નીચોવવું.

પછી દર્ભનો તથા કુશ પવિત્રનો પરિત્યાગ કરી, જનોઇ સંચ કરી, આચમન લેવું. પછી નીચે પ્રમાણે અર્પણનું ઉચ્ચારણ કરી તર્પણની સમ્પત્તિ કરવી.

અનેન યથાશક્તિ દેવ ઋષિ મનુષ્ય પિતૃ તર્પણાચ્ચેન
કર્મણા પિતૃ રુપી જનાર્દન વાસુદેવઃ પ્રીયતાંન મમ

इति तर्पण प्रयोग.

વિષ્ણુ પૂજન.

પૂર્વભણી અથવા ઉત્તર ભણી રાખેલા પાટલા ઉપર નવીન સફેદ વસ્ત્ર (સવા હાથેનો કડકો) પાથરી, તે ઉપર વિષ્ણુ સ્થાપન કરી ષોડશોપચારથી પૂજન કરવું તે નીચે પ્રમાણે.

ૐ સદ્યોજાતં પ્રપચામિ સદ્યોજાતાય વૈ નમોત્તમઃ ।

ૐ મહા વિષ્ણવે નમઃ । આસનં સમર્પયામિ ॥

એ મંત્ર બોલીને તુળશીયા પુષ્પનું આસન અર્પણ કરવું.

ૐ ભવે ભવે નાતિ ભવે ભવસ્વમામ્ ।

ૐ મહા વિષ્ણવે નમઃ । પાદ્યં સમર્પયામિ ॥

એ મંત્ર બોલી આયતીમાં તુળશી, ચંદન, પુષ્પ, સહિત જળ લઈને એ હાથે ચઢાવવું.

ૐ ભવો ઙ્રવાય નમઃ । ૐ મહા વિષ્ણવે નમઃ ।

અર્ધ્યં સમર્પયામિ ॥

એ મંત્ર બોલીને આયતનીમાં ચંદન, અક્ષત, પુષ્પ જળ લઈને અર્ધ્ય આપવો એટલે જળ ચઢાવવું.

ૐ વામદેવાય નમઃ । ૐ મહા વિષ્ણવે નમઃ ।

આચમનં સમર્પયામિ ॥

આ મંત્ર ભણીને આયમન અર્પણ કરવું.

ૐ જ્યેષ્ઠાય નમઃ । ૐ મહા વિષ્ણવે નમઃ ।

એ મંત્ર બોલી પ્રભુને સ્નાન કરાવવું. અનુકૂળતા હોય તો પછી પંચામૃત (ગાયત્રું દૂધ, દહી, ધી, મધને શાકર વડે સ્નાન કરાવવું. તેના મંત્રાદિ નીચે પ્રમાણે.

ૐ મહા વિષ્ણવે નમઃ । પયસ્નાનં સમર્પયામિ ॥

આ મંત્ર બણીને પ્રભુને તરબાણાની અંદર સ્નાન કરાવવાને પધરાવેલા હોય તેમને દૂધથી આયમની વડે સ્નાન કરાવવું. તે એક આયમની શુદ્ધ જળ ચઢાવવું.

ૐ મહા વિષ્ણવે નમઃ । દાધિ સ્નાનં સમર્પયામિ ॥

આ મંત્રથી દહિંવડે સ્નાન કરાવવું તે આયમની શુદ્ધ જળ ચઢાવવું.

ૐ મહા વિષ્ણવે નમઃ । ઘૃત સ્નાનં સમર્પયામિ ॥

આ મંત્રથી ઘી આયમનીમાં લઈ સ્નાન કરાવવું. તે ત્યાર પછી શુદ્ધ જળ ચઢાવવું.

ૐ મહા વિષ્ણવે નમઃ । મધુ સ્નાનં સમર્પયામિ ॥

આ મંત્રથી મધ આયમનીમાં લઈ સ્નાન કરાવવું તે એક આયમની શુદ્ધ જળ ચઢાવવું.

ૐ મહા વિષ્ણવે નમઃ । શર્કરા સ્નાનં સમર્પયામિ ॥

આ મંત્રથી શાકરના પાણીથી સ્નાન કરાવવું તે ત્યાર પછી શુદ્ધ જળ આયમની એક ચઢાવવું. તે કોઈ પંચામૃત એકઠું કરી રાખેલું હોય તો અથવા ઉતાવળ હોય તો નીચેના મંત્રથી પંચામૃતે સ્નાન કરાવવું. તે મંત્ર નીચે પ્રમાણે.

પયો દાધિ ઘૃતં ચૈવ, મધુચ શર્કરા યુતમ્ ।

પંચામૃતં મયાઽઽનીતં, જ્ઞાનાર્થં પ્રતિ ગૃહ્યતામ્ ॥

આ મંત્ર બણી એકઠું કરેલું પંચામૃત તેનાથી સ્નાન કરાવવું. ત્યાર પછી નીચેનો મંત્ર બણી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ શુદ્ધોદક સ્નાનં સમર્પયામિ ૐ
મહાવિષ્ણવેનમઃ સ્નાનાન્તરં આચમનીયં સમર્પયામિ ૐ
મહાવિષ્ણવેનમઃ વસ્ત્રંસમર્પયામિ ॥

આ મંત્ર ભણીને વસ્ત્રને માટે જનોઈનો જોડે આપવો.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ ચંદનં સમર્પયામિ ॥

આ મંત્રથી વિષ્ણુને ચંદન ચઢાવવું.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ । અક્ષતાન્ સમર્પયામિ ॥

આ મંત્ર ભણી ધોયેલા ચોખા ચઢાવવા.

ૐ મહાવિષ્ણવેનઃ ઋતુકાલોદ્ભવ પુષ્પાણિ સમર્પયામિ

આ મંત્રથી શ્રી વિષ્ણુને પુષ્પ તુળશી ચઢાવવાં.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ । શૌભાગ્ય દ્રવ્યં સમર્પયામિ .

આ મંત્ર ભણીને અગ્રીલ ગુલાલ સિંદુર હળદર ચઢાવવાં.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ । ધૂપમાઘૃપર્યામિ ॥

આ મંત્ર ભણીને અગરબત્તીનો ધુપ કરવો.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ દીપંદર્શયામિ ॥

આ મંત્રથી ધીનો દીવો કરવો.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ નૈવેદ્યંસમર્પયામિ ॥

આ મંત્ર ભણીને શાકર વિગેરેનું નૈવેદ્ય ધરાવવું.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ મુખવાસાર્થે ફલતાંબુલંસમર્પયામિ

આ મંત્ર ભણીને પાન સોપારી એલચી લવંગ વિગેરેની
પાનનું ખીડું કરી ધરાવવું.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ હિરણ્યગર્ભ દક્ષિણાંસમર્પયામિ ॥

આ મંત્રથી વિષ્ણુની આગળ દક્ષિણા મુકવી.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ નિરાન્જનિં સમર્પયામિ ॥

આ મંત્ર બણીને કપુરથી આરતિ ઉતારવી.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ પ્રદક્ષિણાં સમર્પયામિ ॥

આ મંત્રથી વિષ્ણુની પ્રદક્ષિણા કરવી.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ મંત્રપુષ્પામૃજાંલિં સમર્પયામિ ॥

આ મંત્રથી પુષ્પ તુળશો ચઢાવવાં.

ૐ મહાવિષ્ણવેનમઃ પ્રાર્થનાંસમર્પયામિ ॥

આ મંત્રથી ભગવાનની સ્તુતિ કરવી.

અમુકમાસે અમુકપક્ષે અમુકતિથૌ અમુકવાસેર અને
નન્યુતનયજ્ઞોતવીત ધારણાર્થે મહાવિષ્ણુ શોડષોપચાર
પૂજનકૃતેન શ્રી મહાવિષ્ણુમિયંતામ્ ॥

અથ યજ્ઞોપવીત ધારણુ વિધિ.

હસ્તમાં જળ લઈ સંકલ્પ કરવો તેનો મંત્ર.

અગ્રાઘ મહામાંગલ્ય પ્રદે અમુકમાસે અમુકપક્ષે અમુક
તિથૌ અમુકવાસેર મમ શ્રૌતસ્માર્ત કર્માનુષ્ઠાન સિદ્ધયર્થે
ન્યુતન યજ્ઞોપવીત ધારણમર્હં કરિષ્યે ॥

એ મંત્ર બણીને જળ નીચે મૂકવું. ધણી જનોણ જ-

જથી શુદ્ધ કરીને કેશર કંકુથી રંગી પોતાના હસ્તમાં લઇ દશ માયત્રી મંત્ર વડે જળનું અભિમંત્રણ કરી (જળ છાંટવું) તે એવી રીતે કે બને હાથના અંગુઠામાં લઇને જમણા હસ્તથી ગ્રાહા હસ્તમાં રાખેલા જનોઈ જળ છાંટવું, પછી જનોઈના નવ તંતુને વિષે નવ દેવોનું આવાહન કરવું. તેના મંત્ર નીચે પ્રમાણે.

- ૧ ઐં ઐંકારં પ્રથમ તંતૌ ન્યસામિ ।
- ૨ ઐં અગ્નિં દ્વિતીય તંતૌ ન્યસામિ ।
- ૩ ઐં નાગાન્ તૃતીયતંતૌ ન્યસામિ ।
- ૪ ઐં સોમં ચતુર્થ તંતૌ ન્યસામિ ।
- ૫ ઐં પિતૃન્ પંચમ તંતૌ ન્યસામિ ।
- ૬ ઐં પ્રજાપતિં ષષ્ઠં તંતૌ ન્યસામિ ।
- ૭ ઐં વાયું સપ્તમ તંતૌ ન્યસામિ ।
- ૮ ઐં સૂર્યં અષ્ટમ તંતૌ ન્યસામિ ।
- ૯ ઐં વિશ્વાન્ દેવાન્ નવમ તંતૌ ન્યસામિ ।

આ નવ મંત્ર વડે નવતંતુમાં નવ દેવોને ધારણ કરીને પછી ગ્રંથીને વિષે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ને શંકરનું આવાહન કરીને તેમને નીચે પ્રમાણે મંત્ર બણવા.

ઐં બ્રહ્માણં ન્યસામિ, ઐં વિષ્ણુન્યસામિ, ઐં શંકરં ન્યસામિ ।

એ મંત્ર બણીને પછી બને હાથના અંગુઠા તર્જની તથા મધ્યમાં કનિષ્ઠિકા વચ્ચે જનોઈ રાખી, બને હાથ

કર્યા કરી, તે જનોઈ શ્રી સૂર્યને દેખાડવી, પછી નીચેના મંત્ર બોલવા.

ૐ યજ્ઞોપવીતં પરમં પવિત્રં,

પ્રજાપતેર્યત્સહજં પુરસ્તાત્ ।

આયુષ્ય મગ્ન્યં ઋતિ મુઞ્ચ શુભ્રં ।

યજ્ઞોપવીતં બલમસ્તુ તેજઃ ॥ ૧ ॥

ૐ યજ્ઞોપવીતમસિ યજ્ઞસ્ય ત્વા યજ્ઞોપવીતેનો
પનહ્યામિ ॥ ૨ ॥

આ મંત્રો બણી રહીને બંને હાથ નીચા કરી, ડાબા ખભાપર ડાબા હાથ દ્વારા તે ધારણ કરવું. અહરથ હોય તેણે તેવીજ રીતે આચમન પ્રાણાયામ કરી ઉપરના ધારણ કરવાના મંત્ર બણી બીજી ધારણ કરવી. પછી જુની જનોઈને નીચેનો મંત્ર બણીને કહાડી નાંખવી.

ૐ સમુદ્રં ગચ્છ સ્વાહા એ મંત્ર બોલીને અથવા
ષ્ટાવદિન પર્યન્તં, બ્રહ્મત્વં ધારિતંભયા ॥

જીર્ણત્વાન્વત્પરિ ત્યાગૌ, ગચ્છસૂત્રયથા સુખમ્ ॥

એ મંત્ર બણીને શિરોમાર્ગથી કાઢી નાંખવી.

અનેન ન્યુતન યજ્ઞોપવીત ધારણાર્થે કૃતેન યથા શક્તિ
ગાયત્રીજપ કર્મણા । શ્રી સવિતા દેવતા પ્રીયતાં નમમ્ ॥

આ મંત્રથી સૂર્ય ભગવાનને નમસ્કાર કરવો.

ઇતિ યજ્ઞોપવીત ધારણ વિધિ.

યજ્ઞ હોમ કરવાની વિધિ.

પ્રથમ વેદી બનાવવી. તે એવી રીતે કે ચોવીસ આંગળ નીચેનો ભાગ તેની ત્રણ પરિધિઓ બનાવવી. તેમાં પ્રથમની એ આંગળની ને તેના ઉપરની ત્રણ આંગળની ને તેના ઉપરની ચાર આંગળની કરવી એવી રીતે સમચોરસ વેદી કરવી. હસ્ત પ્રમાણમાં ને તેને રંગોળી કરવી. તેમાં પ્રથમની પરિધિ જે એ આંગળની તેને ઘોળો રંગ ને વચમાંની તો લાલને છેલ્લી ઉપરનીને કાળો પણ તે શુશોભિત થવાને માટે ચઢાય તે રંગ પુરીને ધરવી. પણ પ્રધાન્ય તે રંગ સખવો તે વેદીને શુદ્ધ કરવી.

અથાતો ગૃહ્ય સ્થાલીપાકાનાં કર્મ દર્શૈ પરિસમુહ્ય
ગોમયેનોપલીપ્યશ્રુવેણો હ્રીર્ય અનામિકાઙ્ગુલેનો ધૃત્ય

આ મંત્ર બણીને દર્શની ત્રણ શળીઓથી જળવેદીને છાંટવું. ત્યાર પછી અગ્નિમુખ સમાધાય આ મંત્રથી અગ્નિ પધરાવવો ને વેદીથી દક્ષિણ દિશામાં બ્રહ્મદેવ (ત્વષ્ટા)નું સ્થાપન કરવું. તેનો મંત્ર દક્ષિણ તો બ્રહ્માસનં યાવત્ કર્મ સમાપ્યતે તાવત્ત્વં બ્રહ્માભવ ત્યાર પછી વેદીથી ઉતર દિશામાં ઉત્તરતો પ્રણિતાસનં યાવત્ કર્મ સમાપ્યતે તાવત્ત્વં પ્રણિતાભવ આ મંત્ર બણીને એ પાણીનાં કોડીઆં મુકવાં ને ત્યાર પછી ધરમાંથી આગ્ર કાંસાના વાસણમાં કાંસાના વાસણથી સંપુટ કરી લાવવો અગર કપુરથી ધીના દીવેથી સંજળાવી પ્રગટ કરવો ને ત્યાર પછી નીચેના મંત્રથી અગ્નિનું આવાહન કરવું.

ૐ ચત્વારિ શૃંગાત્રયોઽસ્ય પાદાદ્વેશી ર્વે સપ્ત હસ્તા
સૌ અસ્યાત્રિધાવદ્ધો વૃષભો રાક્ષીતિ મહોદેવો મર્યાં આ-
વિવેશ ॥

આ મંત્રથી અગ્નિદેવનું આવાહન કર્યા પછી

ૐ તત્વા સસ્યેન પરિષિવામિ ।

આ મંત્રથી ત્રણવાર દર્ભની શળીઓથી પાણી છાંટવું
ત્યાર પછી નીચેના મંત્રથી ચાર ધીની આહુતિ આપવી.

ૐ અગ્નયે સ્વાહા । इदमग्नेनमम ।

ૐ પ્રજાપતયે સ્વાહા । इदम प्रजापतयेनमम ।

ૐ સોમાય સ્વાહા । इदम सोमाय नमम ।

ૐ ઇન્દ્રાયસ્વાહા । इदम इन्द्राय थमम ।

ત્યાર પછી અગ્નિનું ગંધ, પુષ્પ, અક્ષત, સાકરથી
પુજન કરવું. ત્યાર પછી નીચેના મંત્રોથી હવન શરૂ કરવો.
તેમાં ચાર માણસ બેસારવા એકને ધી હોમવા ને બીજાને
જલ તણ ત્રીજાને સમિધ ચોથાને હુત દ્રવ્ય (ચોખ્ખા, દુધ,
ખાંડ, મેવો વગેરે)થી નીચેના મંત્ર આચાર્યે બહુ સ્વાહા
કહી હોમવા.

ૐ અગ્નયે પવમાનાય સ્વાહા ॥ इदमग्नेपवमानाय ।
इदन्न मम ॥ ૧ ॥

ૐ અગ્નયે પાવકાય સ્વાહા ॥ इदमग्ने पावकाय
इदन्नमम ॥ ૨ ॥

ૐ અગ્નયે શુચયે સ્વાહા ॥ ૬ ॥ ૐ અદિત્યે સ્વાહા ॥ ૭ ॥ ૐ પ્રજાપતયે સ્વાહા ॥ ૮ ॥ ૐ યદસ્ય કર્મણોઽત્સરીરિચં યદ્વા ન્યૂનામિ
 હાક્રમ ॥ ૯ ॥ ૐ અગ્નિષ્ટિલિષ્ટકૃદ્વિદ્યાત્સર્વં સ્વિષ્ટં સુદુતંકરોતુમે ॥
 અગ્નયે સ્વિષ્ટકૃતે સુદુત દુતે સર્વં પ્રાયશ્ચિત્તા દુતીનાં કા-
 માનાં સમર્થયિત્રે સર્વાન્નઃ કામાન્સમર્થય સ્વાહા ॥ ૧૦ ॥ ૐ
 અગ્નયે સ્વિષ્ટ કૃત ॥ ૧૧ ॥

ૐ ભૂરગ્નયે સ્વાહા ॥ ૧૨ ॥ ૐ ભુવર્વાયવે સ્વાહા ॥ ૧૩ ॥ ૐ સ્વરાદિત્યાય સ્વાહા ॥ ૧૪ ॥

ૐ અગ્નિ વાય્વાદિત્યેભ્યઃ પ્રાણાપાન વ્યાનેભ્યઃ સ્વાહા
 ॥ ૧૫ ॥ ૐ અગ્નિ વાય્વાદિત્યેભ્યઃ પ્રાણાપાનવ્યાનેભ્યઃ ॥ ૧૬ ॥ ૐ
 અગ્નિ વાય્વાદિત્યેભ્યઃ પ્રાણાપાનવ્યાનેભ્યઃ ॥ ૧૭ ॥ ૐ
 અગ્નિ વાય્વાદિત્યેભ્યઃ પ્રાણાપાનવ્યાનેભ્યઃ ॥ ૧૮ ॥

ૐ અયાસ્યગ્નેર્વષટ્ કૃતંયલર્મણોઽત્સરીરિચં દેવાગાતુ
 વિદઃ સ્વાહા ॥ ૧૯ ॥ ૐ દેવેભ્યો ગાતુવિદ્ભ્યઃ ॥ ૨૦ ॥ ૐ

ૐ પ્રજાપતયે સ્વાહા ॥ ૨૧ ॥ ૐ પ્રજાપતયે ॥ ૨૨ ॥

વિગેરે ધણા મંત્ર છે. પણ આટલા મંત્રથી હોમ કરવો.
 ને ત્યાર પછી ગાયત્રી મંત્રથી ૧૦૮ આહુતિ આપવી ત્યાર
 પછી બાકી રહેલો જે હુતત દ્રવ્ય નીચેના મંત્રથી હોમવો.

ॐ सर्वे वै पूण २ स्वाहा । ॐ अग्नये श्रेष्ठकृते नमःस्वाहा

એ મંત્ર બણી બાકી રહેલુ જે હુત તે એકીવારે હામી
દેવું. ત્યાર પછી દશદિગપાળનું પૂજન કરવું તેના મંત્ર.

पूर्वे इन्द्रायनमः । भोइन्द्र शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता वृद्धि
कर्ता वृद्धिकर्ताभवेयुः इदम सहचंदनं च पुष्पं.

એ પુજન કરવી—ચંદન પુષ્પ અક્ષતથી.

भो अग्नेशान्ति कर्ता पुष्टि कर्ता वृद्धि कर्ता भवेयुः ॥

આ મંત્રથી અગ્નિ ખુણામાં અગ્નિ દેવનું ચંદન પુષ્પ
અક્ષતથી પૂજન કરવી.

दक्षिणेभोयम शान्तिकर्ता निर्विघ्न कर्ता भवेयुः ॥

ચંદન પુષ્પ અક્ષતથી દક્ષિણ દિશાએ યમનું પૂજન કરવું.

नैरुत्ये भोराक्षसपते शान्ति क० निर्विघ्न कर्ता भवेयुः

આ મંત્રથી નૈરુત્ય દિશાએ રાક્ષસ પતિનું પૂજન કરવું.

भो वरुण शान्तिक०

આ મંત્ર બણી પશ્ચિમ દિશામાં ગંધાક્ષત પુષ્પથી વરુણ
દેવની પૂજન કરવી.

भो वायुशान्ति०

આ મંત્રથી વાવ્ય ખુણે વાયુ દેવનું ગંધાક્ષત પુષ્પથી
પૂજન કરવું.

भो कुबेर शान्ति०

આ મંત્રથી ઉતર દિશાએ કુબેર દેવની પૂજન કરવી.

भो महारुद्र शान्ति०

આ મંત્રથી ઇશાન ખુણે મહાર્દ્રનું પૂજન કરવું.

મો બ્રહ્મનશાં

આ મંત્રથી ઉર્ધ્વ દિશાએ બ્રહ્મદેવનું પૂજન કરવું.

મો નાગશાં

આ મંત્રથી પાતાળે નાગદેવનું પૂજન કરવું. આ પ્રમાણે દશ દિગ્પાળનું પૂજન કર્યા બાદ અવાહન કરેલા દેવતાઓને માટે મહા નૈવેદ્ય કરવું તેનો મંત્ર.

ૐ પ્રાણાય સ્વાહા । ૐ અપાનાય સ્વાહા । ૐ
ગ્યાનાય સ્વાહા । ૐ સ્મૃત્તનાય સ્વાહા । ૐ ઉદાનાય
સ્વાહા । મધ્યે પાનીયમ ઉત્તરે હસ્તપ્રક્ષાલનમ મુખવાસાંથ
પુગી ફલતાંબુલ સમર્પયામિ ॥

આ મંત્રથી નૈવેદ્ય કર્યા પછી બે અંજલિ જળ આ-
ચમન અથે આપી પાન સોપારીનું બીડું મુકવું ને ત્યાર
પછી દક્ષિણા મુકવી.

હિરણ્ય ગર્ભ ગર્ભસ્યં હેમ બીજ વિભાવસો અનંત
પુન્ય ફલદમ્ મતિ શાન્તિ પ્રયચ્છમે

એ મંત્રથી દેવને દક્ષિણા મુઠી અને કપુરથી તથા ધીની
દીવેટથી આરતિ કરવી તેનો મંત્ર.

કર્પુરગૌરં કરુણાવતારં સંસારસારં મુજગેન્દ્રહારં ।
સદાવંસતં હૃદયાર્વિદે ભવભવાનિ સહિતનનામિ.

આ મંત્રથી આરતિ ઉતારી જળનું પ્રેક્ષણ કરી દેવને
આરતિ આપ્યા પછી પોતે લાઘ બીજાઓને આપવી ત્યાર
પછી પ્રદક્ષિણા કરવી તેનો મંત્ર.

पापोहं पापकर्मोहं पापात्मा पाप संभव । आदिमामं
पुडरीकाक्ष सर्वपाप हरोहरि ॥

ॐ मंत्रथी प्रक्षिप्त्वा ऊरवी ने त्वा २ पछी स्तुति ऊरवी
तेने। मंत्र.

त्वमेवमाताच्च पितात्वमेव त्वमेव बंधुश्च शस्त्रास्त्वमेव
त्वमेव विद्याद्रविणंत्वमेव । त्वमेव सर्वं ममदेव देव ।
अन्यथा शरणं नास्ति त्वमेव शरणंमम । तस्मात् कारु-
ण्य भावेन रक्षत्वं परमेश्वर आवाहनं जानामि नजाना-
मि विसर्जनं । पूजार्चाम नैवजानामि त्वंगति परमेश्वर.

कायेन वाचा मनसेन्द्रियर्वा, बुध्यात्मनावा प्रकृति
स्वभावात् । करोमिय सजलं परस्मै । नारायणा येति
समर्पयामि. इति प्रार्थना.

સંકેપ.

અનેન ન્યુતન યજ્ઞોપવીત ધારણ કર્મણ્યૌ યથાશક્ત્યા
મિલીતોપચારૈ દેવ બ્રાહ્મણ સન્નિધૌ પૂજન અર્ચન કૃત-
સ્વિતે સર્વે પરિપૂર્ણતા મસ્તુ.

ઐ સંકેપ કરી જળ મુકી દેવનુ વિસર્જન કરવું.

ગચ્છ ગચ્છ સુર શ્રેષ્ઠ સ્વસ્થાન પરમેશ્વર । યત્ર
બ્રહ્મા દયો દેવા તત્ર ગચ્છ હુતાસન.

આ મંત્રથી અગ્નિનાશયણને વિસર્જન કરવા પછી વિ-
શ્વવાદિ આવા હિત દેવોને વિસર્જન કરવાનો મંત્ર.

યાન્તુ દેવ ગણા સર્વે પૂજામાદાય પાર્થિવ દૃષ્ટસ્કામ
સ્મરત્ નિત્યં પુનરાગ મનાયચ.

આ બણીને ચોખ્ખા વધાવવા ને આચાર્યનું પુજન કરવું
યથાશક્તિ દાન આપવું ત્યાર પછી આચર્યો આશિર્વાદ દેવે
નીચેના મંત્રથી.

સ્વસ્તિનાઇન્દ્રો વૃદ્ધશ્રવાઃ સ્વસ્તિનાપૂરુષા વિશ્વવેદાઃ ।
સ્વસ્તિ રક્ષા આરિષ્ટાનેમિઃ સ્વસ્તિનો બ્રહ્મસ્પતિર્દધાતુ
મંત્રીથી સફળાસન્તુ ॥ સન્તુપૂર્ણા મનોરથા । શત્રુણાં
બુદ્ધિનાશોસ્તુ મિત્રાણા મુદયસ્તવ ધાન્યં ધનં પશુ પુત્ર
લાભં શત્રુ સંવત્સરં દિર્ઘં માયુરસ્તુ ॥ ફલમ્ ॥